

Anmeldelser og litteraturnyt

Ved kandidatstipendiat, *cand.mag.* Carl Erik Andresen, *arkivar, cand.mag.* Henrik Becker-Christensen, *universitetslektor, cand. mag.* Gerda Bonderup, *professor, dr. theol.* Troels Dahlerup, *professor, dr.phil.* Troels Fink, *arkivar, mag.art.* Henrik Fode, *arkivar, cand.mag.* Ib Gejl, *professor, dr.phil.* Tage Kaarsted, *overarkivar, cand. mag.* Finn H. Lauridsen, *stud.mag.* Rikke Malmros, *universitetslektor, cand.mag.* Jens Chr. Manniche, *professor, dr.jur.* Poul Meyer, *universitetslektor, cand.mag.* Johan P. Noack, *dr.phil.* Jens E. Olesen, *professor, dr.phil.* Henning Poulsen, *cand.phil.* Peter v.Sperling, *dr.phil.* Helge Søgaard, *universitetslektor, cand.mag.* Axel Kjær Sørensen, *universitetslektor, dr.phil.* Leo Tandrup, *rektor, dr.phil.* Aage Trommer og *universitetslektor, dr.phil.* Mikael Venge.

Hvad er historie. (Forlaget i Haarby, 1981). 162 s.

Forlæggeren Poul A. Jørgensen har spurgt en række mennesker, der på forskellig måde har beskæftiget sig med fortiden: »Hvad er historie?« – og det er der kommet nogle temmelig forskellige svar ud af. De involverede er Per Stig Møller, Erik Lund, Hans Henningsen, Benito Scocozza, Hans-Ole Hansen, Johs. Sløk, David Gress, Elsa Gress, Erland Porsmose og Kamma Struwe – altså en skønsom blanding af professionelle historikere og samfundsdebattører, i flere tilfælde de to funktioner i samme person.

Vi får en række forskellige bud på, hvad vi kan lære af historien, hvad den »viser os«, hvad vi kan bruge den til. Nogle gennemgående træk synes at være en opfattelse af historien som samfundets hukommelse og ophobede erfaringer, der for nogle kan være grundlag for handlinger og for andre udgøre en væsentlig, for ikke at sige den centrale del af menneskets selvforståelse (hvorved den vel i øvrigt også bliver grundlag for handlinger).

Generelt sagt forekommer det undertegnede, at faghistorikernes overvejelser er mere vedkommende end et par af de ikke-professionelle historikeres. Således er det svært at tage Per Stig Møllers primitive anti-marxistiske

korstog alvorligt med dets helt firkantede koldkrigsudlægning af den historiske materialisme og raske sidestilling af nazistisk og marxistisk »videnskab«. Og hvad skal man mene om en påstand om, at »når historien bruges politisk, bliver den uvidenskabelig« (s. 16), når der umiddelbart efter bruges et historisk eksempel, der skal vise marxismens skurkagtighed og historieforfalskende karakter? Eller en påstand om, at en videnskab, der tjener andre interesser end erkendelsens fremadskriden, er falsk og umoralsk (s. 21), når forfatteren samtidig erklærer, at han skriver historie bl.a. for at undgå fortidens fejltagelser (s. 24 f)? Eller når der hærcelleres over en historieundervisning, der skal bibringe børn den bevidsthed, der fremmer det foretrukne eller herskende politiske system (s. 19) – som om man overhovedet kunne pege på en offentlig skoleundervisning, der ikke lige netop havde dette formål?

Elsa Gress skriver nedladende om faghistorikerne og fremhæver kunstnerisk, »erkendelsessøgende« historieskrivning på deres bekostning. Og selv om hendes kritik af mange historikere for at være kedsommelige, teoribundne og stivbenede kan have meget for sig, synes hun ikke at tage højde for den vigtige erkendelse, der fremføres af hendes søn David, at »en fortællende historieskrivning som skal møde det

offentlige behov må tage højde for faghistoriens landvindinger, hvis den ikke skal degenerere til blot at udtrykke forfatterens personlige fordomme og aktuelle politiske engagement« (s. 103) – hvor man dog så selvfølgelig kan spørge, om ikke også faghistorikerens undersøgelser til en vis grad afspejler vedkommendes »aktuelle politiske engagement«.

David Gress' essay indeholder i øvrigt i mine øjne stof til en lang række vægtige diskussioner (selv om også han skal have luftet en besynderlig firkanteret opfattelse af marxistisk historieforskning). Han argumenterer med rette for, at danske historikere tager ved lære af, hvad der foregår inden for faget på engelsk, fransk og tysk sprogområde. Hans påstand om, at mange førende historikere i dag synes at være optaget af et generelt problem: spørgsmålet om Vestens egenart som kultur- og åndsform, synes mig dog snarere udsprunget af hans egen optagethed af dette spørgsmål (aktuelle politiske engagement!?) end af nogen særlig markant strømning inden for faget. Eller rettere: ud fra en meget overordnet betragtning kan han vel have ret i, at sonderingerne i mentaliteternes historie drejer sig herom – men det er svært at få øje på, at det skulle have været den problemrejsende interesse. Hans essay munder ud i et angreb på analytiske (kildekritiske) og på ideologiske historikere, som efter hans opfattelse har en uretfærdig historieopfattelse og har ladet sig bestemme af tidsånden, og en apologi for en tilbagevendende til en fortællende historietradition – baseret på forskningens resultater, og uden at den bliver romantik eller ideologi.

Bogen ægger således sine steder til modsigelse og diskussion. Andre læsere vil sikkert føle trang til at diskutere synspunkter andre steder end under tegnede. Og det er ikke det værste,

man kan sige om en debatbog. Den vil fint kunne danne udgangspunkt for diskussioner og overvejelser om, hvad vi egentlig skal bruge fortiden og faget historie til.

Jens Chr. Manniche

Benito Scocozza: *Om historie. En introduktionsbog.* (Hans Reitzel, 1982). 131 s.

Benito Scocozzas bog fremkommer i Reitzels fortjenstfulde »Æble-serie«, der indeholder relativt kortfattede introduktioner til en række fag, formentlig især beregnet til undervisningsbrug på gymnasieniveau og opefter. Men de er også nyttige for den, der blot vil skaffe sig et hurtigt indtryk af et fags aktuelle problemer og overvejelser. Det gælder også denne bog.

Scocozza indleder med en meget håndterlig og lettilgængelig indføring i kildekritikken og den kildekritiske terminologi, spækket med velvalgte eksempler, der gør den pædagogisk meget velegnet. Bogens centrale del bærer overskriften »Den historiske sammenhæng« og er i realiteten en fremstilling af marxismens eller måske bedre den dialektiske og historiske materialismes grundantagelser. Det skal der nok være mange, der får ondt af. Men det er der nu ingen grund til. For det første lægges der ikke skjul på, at det er det, sagen drejer sig om. For det andet er der – i mine øjne – tale om en meget sympatisk åben og udogmatisk fremstilling, der dels understreger teoriens overordnede karakter og dermed også nogle af dens begrænsninger (f.eks. i afsnittet om produktionsmåderne, s. 83ff, især s. 90 f), og dels lægger vægt på, at teorien må afprøves i praksis, på kildematerialet; og advarer mod, at den bliver en sovepude, »en livløs samling af læresætninger og cita-